

การประเมินผลการเฝ้าระวัง สื่อสารแจ้งเตือน และสร้างความรอบรู้ เพื่อการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ

การดำเนินงานฯ เฝ้าระวัง สื่อสารแจ้งเตือน และสร้างความรอบรู้ เพื่อการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ เป็นหนึ่งมาตรการในการดำเนินงานด้านการแพทย์และสาธารณสุข ที่ต้องเร่งผลักดันและส่งเสริมให้จังหวัดสามารถดำเนินการได้เพื่อให้การจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะเมื่อดำเนินการในลักษณะที่ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งให้ประโยชน์หลายด้าน เช่น เพิ่มความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยง ทำให้ประชาชนทราบถึงภัยคุกคามหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เช่น ภัยธรรมชาติ มลพิษทางอากาศ โรคระบาด หรืออุบัติเหตุต่าง ๆ ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบของความเสี่ยง ส่งเสริมการป้องกันและเตรียมพร้อมรับมือ เมื่อประชาชนเข้าใจความเสี่ยง จะสามารถเตรียมมาตรการป้องกันหรือบรรเทาผลกระทบได้ล่วงหน้า ชุมชนสามารถพัฒนาระบบเตือนภัยหรือแผนฉุกเฉินที่เหมาะสมกับพื้นที่ ลดความตื่นตระหนกและการแพร่กระจายของข้อมูลเท็จ การสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และทันเวลา ช่วยลดข่าวลือหรือความเข้าใจผิดที่อาจนำไปสู่ความตื่นตระหนก ทำให้ประชาชนสามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลเท็จได้ สร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งในชุมชน เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยง จะเกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวทางการแก้ไขปัญหาในระดับชุมชน จึงกล่าวได้ว่า การสื่อสารความเสี่ยง และสร้างความรอบรู้ ความเข้มแข็งแก่ประชาชนและชุมชน เพื่อจัดการความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นอย่างมีส่วนร่วม เป็นหนึ่งมาตรการที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันและลดผลกระทบของความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้มาตรการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และทำให้เกิดสังคมที่พร้อมรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับการดำเนินงานในช่วง 5 เดือนหลัง พบว่า ร้อยละ 87.01 ของจังหวัดเสี่ยงมลพิษทางอากาศ เฝ้าระวัง สื่อสารแจ้งเตือน และสร้างความรอบรู้ เพื่อการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ (67 จังหวัด) ได้แก่ เชียงราย น่าน พะเยาแพร่ ลำปาง ลำพูน ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร ชัยนาท นครสวรรค์ พิจิตร อุทัยธานี นนทบุรี ปทุมธานี สระบุรี อ่างทอง กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม เพชรบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตรading ปรารังบุรี ระยอง สมุทรปราการ สระแก้ว ภาพสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด นครพนม บึงกาฬ เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ มุกดาหาร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี กระบี่ ชุมพร พังงา สุราษฎร์ธานี สงขลา สตูล ตรัง พัทลุง ปัตตานี ยะลา นราธิวาส กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดผลการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ในสถานการณ์ฉุกเฉินและสาธารณสุข ประเด็นมลพิษทางอากาศ ดังนี้

1. ยกระดับการเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพ และแจ้งเตือนความเสี่ยงอย่างรวดเร็ว โดยการเชื่อมโยงข้อมูลทางดิจิทัล ทั้งเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ เฝ้าระวังการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศและพฤติกรรมป้องกันตนเอง และสอบสวนโรคเมื่อมีเหตุผิดปกติ

2. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพฝุ่น PM2.5 เพื่อสื่อสารสถานการณ์ การคาดการณ์ มาตรการ รวมถึงสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีการแถลงข่าวทุกวันตั้งแต่เวลา 14.00 น. ผ่านทางช่องทางสื่อต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข โดยเริ่มแถลงข่าวครั้งแรกตั้งแต่วันที่ 22 มกราคม 2568 ที่เป็นต้นมา

ผ่านมา มีการแถลงข่าว (จันทร์ – ศุกร์) จำนวน 15 ครั้ง เผยแพร่คลิปความรู้ (เสาร์-อาทิตย์) 4 ครั้ง มียอดเข้าชม 195,388 ครั้ง

3. เผยแพร่ข่าว ประกอบด้วย ทางทีวี 10 ข่าว (7, TNN, ThaiPBS, NBT, ONE31, PPTV) ทางเว็บไซต์ 96 ข่าว 31 สื่อ ทางหนังสือพิมพ์ 14 ข่าว (เดลินิวส์, มติชน, ข่าวสด, ไทยรัฐ, ผจก., แนวหน้า) และ วิทยู 10 ข่าว (7, TNN, ThaiPBS, NBT, ONE31, PPTV) และต่างประเทศ ได้แก่ AFP และ The Straits time

4. เปิดสายด่วนเพื่อตอบปัญหาประชาชน 1478 สายด่วนกรมอนามัย มีประชาชนโทรสอบถาม 3,249 สาย โดยเป็นเรื่อง สถานการณ์ฝุ่น PM2.5 และประเด็นการเผาในที่โล่ง มากที่สุด ร้อยละ 50 รองลงมา คือ วิธีการดูแลและป้องกันสุขภาพจากฝุ่น ร้อยละ 35 มี 4 คำถามที่ประชาชนถามบ่อย 1) สถานการณ์ฝุ่น 2) หากเป็นผู้ที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการเผาหรือมีความจำเป็นต้องดำเนินการเผาในที่โล่ง จะสามารถดำเนินการได้หรือไม่ 3) วิธีการดูแลและป้องกันสุขภาพตนเองจากการสัมผัสฝุ่นต้องปฏิบัติอย่างไร และ 4) การใช้เครื่องฟอกอากาศชนิดพกพาช่วยลดฝุ่นได้หรือไม่

5. มีการสื่อสารแจ้งเตือนประชาชนในพื้นที่ให้ทราบสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 เป็นประจำทุกวัน ลงพื้นที่ร่วมกับภาคีเครือข่ายให้คำแนะนำการปฏิบัติตน ที่ถูกต้อง สร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ การจัดบ้านเรือนและสภาพแวดล้อมให้สะอาด เป็นต้น แก่ประชาชนกลุ่มเสี่ยง และประชาชนทั่วไป และประชาสัมพันธ์สื่อ Infographic ผ่านช่องทางกลุ่ม LINE ภาคีเครือข่ายของจังหวัด/ เว็บไซต์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด/ ประชาสัมพันธ์จังหวัด /เพจ Facebook สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น

6. จัดทีมปฏิบัติการดูแลสุขภาพประชาชนกลุ่มเสี่ยงในชุมชน

6.1 จัดทีมภารกิจปฏิบัติการ (Operation Team) หรือทีมปฏิบัติการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินและสาธารณสุขภัยต่อนามัยสิ่งแวดล้อม (Special Environmental Health Response Team : SEhRT) ลงพื้นที่ให้คำแนะนำทางวิชาการ สื่อสารสร้างการรับรู้ประชาชนในการป้องกันตนเอง ลดความเสี่ยงต่อสุขภาพจากกรณีสาธารณสุขภัยมลพิษทางอากาศ รวมถึงสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้กับพื้นที่

6.2 มอบหมายอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสาร แนวทางปฏิบัติตนในการป้องกันภัย PM2.5 แก่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ และเป็นพี่เลี้ยงแนะนำการป้องกันตนเองแก่ประชาชน อาทิ การหลีกเลี่ยงสถานที่เสี่ยงภัย PM2.5 หรือการสวมใส่หน้ากากอนามัย N95 พร้อมรณรงค์ให้ประชาชนงดเผาขยะ หรือผลผลิตทางการเกษตรในที่

7. มีการส่งเสริมองค์กรลดมลพิษในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทุกระดับ โดยห้ามการเผาขยะในที่โล่ง และจัดให้มีพื้นที่สีเขียวผ่านเกณฑ์ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ว่าง ตามนโยบาย Smart Energy and Climate Action (SECA) และ GREEN and CLEAN Hospital

จากการวิเคราะห์การดำเนินงานการเฝ้าระวัง สื่อสารแจ้งเตือน และสร้างความรอบรู้ เพื่อการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศที่ผ่านมา ยังคงพบปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวได้นำมาสู่การให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานด้านการแพทย์และสาธารณสุข กรณี หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็กในปีต่อไป ดังนี้

ปัญหาอุปสรรค

1. ขาดรูปแบบหัวข้อ/ชุดความรู้ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน การสนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์ สำหรับ อสม. ในการลงพื้นที่ ยังไม่ครอบคลุม
2. การสื่อสารแบบออนไลน์ไม่สามารถใช้ได้กับทุกกลุ่มเป้าหมายกำหนดมาตรการให้แต่ละหน่วยงานดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและปฏิบัติได้จริงส่วนกลางควรจัดทำสื่อแบบจับต้องได้ เช่น ไลน์แผ่นพับ สนับสนุนแก่จังหวัด
3. ไม่มีการประเมินผลสื่อสารให้ความรู้ประชาชน ผ่าน อสม.
4. มาตรการนี้เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นหลายหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถควบคุมได้ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความตระหนักในการป้องกันตนเอง จาก PM2.5

ข้อเสนอแนะ

1. เพิ่มรูปแบบหัวข้อ/ชุดความรู้ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน การสนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์ สำหรับ อสม. ในการลงพื้นที่ ยังไม่ครอบคลุม
2. การสื่อสารในเครือข่ายทีมประเมินและไลน์กลุ่มของ อปท. ประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น
3. ควรมีการประเมินผลสื่อสารให้ความรู้ประชาชน ผ่าน อสม.
4. ในการสื่อสารความเสี่ยงเนื่องจากยังมีชุมชนที่ยังใช้และเหมาะแก่การสื่อสารประชาสัมพันธ์กับกลุ่มประชาชน โดยส่งผ่านกระทรวงมหาดไทย เพื่อเผยแพร่ต่อไป

ที่มาของข้อมูลผลการดำเนินงาน : https://lookerstudio.google.com/reporting/91189728-d620-4266-8eb4-80bf1fd2c2a7/page/p_vmbpl8ircd